

Boris GLAVAN, doctor în drept,
lector superior al Catedrei „Investigații operative”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

ASPECTE TEORETICE PRIVIND NOILE TEHNICI SPECIALE DE COMBATERE A CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Summary

This article represents a theoretical research in the new special techniques adopted by the Moldovan Parliament in combating organised crime, in particular in the case of the legal protection of the person in a party infiltrates the criminal who acted in furtherance of the Special Mission, with the purpose of discovering criminal activity and curmării's Party.

În ultimii ani, Republica Moldova este angajată într-un amplu proces de reformare a sistemului judiciar în conformitate cu imperativele încadrării în Uniunea Europeană. Totodată, perfecționarea cadrului legal, căutarea noilor mijloace juridice adecvate pentru combaterea criminalității sunt impuse cu necesitate de creșterea indicelui cantitativ al infracțiunilor, sporirea nivelului de profesionalism și de organizare a grupurilor criminale, formele de manifestare a actului infracțional etc.

Problema este că într-un stat cu adevărat democratic, spre care aspiră să devină țara noastră, protejarea celor mai importante valori ale societății: persoana, viața, sănătatea, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea trebuie să aibă un caracter pragmatic și nu unul declarativ.

Actualmente, organele puterii de stat menite să asigure valorile supreme în Republica Moldova întâmpină unele dificultăți, deoarece, după cum am menționat anterior, a sporit nivelul de profesionalism al activității criminale, iar mijloacele și tehnicile aplicate împotriva acesteia nu sunt întotdeauna în măsură să o combată.

Organele de drept, în general, și serviciile operative, în mod special, se confruntă cu tehnici și metode din ce în ce mai sofisticate și mai complexe de camuflare a infracțiunilor, fapt care impune infiltrarea agenților secreți în diferite structuri criminale pentru obținerea informațiilor necesare.

În același timp, trebuie să recunoaștem și faptul că legislația în vigoare nu oferă o bază juridică adecvată pentru o activitate productivă cu privire la infiltrarea agenților în grupuri sau organizații criminale. Nu este nici un secret faptul că aceste persoane, pentru ca să acționeze eficient: să culegă informații despre planurile și intențiile structurilor criminale, căile și mijloacele de realizare a acestora, să influențeze membrii grupului sau organizației criminale în vederea abandonării activității criminale organizate și a intențiilor de comitere a anumitor infracțiuni, trebuie să se bucure de încrederea liderilor și a membrilor acestor grupări. Aceasta însă necesită adaptarea agentului la mediul infiltrat, ceea ce implică participarea reală sau formală a acestuia la activități criminale. La rândul său, acest lucru este posibil numai în cazul în care persoanele infiltrate sunt protejate de răspunderea

penală în legătură cu participarea inevitabilă la activitatea structurilor criminale.

Pornind anume de la aceste realități, legiuitorul, în legea recent adoptată privind prevenirea și combaterea criminalității organizate [2], a prevăzut două măsuri speciale de combatere a criminalității organizate, și anume:

- încadrarea controlată a persoanei în grupul și/sau organizația criminală;
- infracțiunea controlată.

Este de menționat faptul ca aceste măsuri, în special „infracțiunea controlată”, sunt o noutate pentru legislația națională și, probabil, serviciile operative specializate în combaterea criminalității organizate întâmpină această noutate cu mult optimism, deoarece erau de mult în așteptarea completării cadrului legal cu prevederi menite să asigure protecție juridică agentului infiltrat în structurile criminale pentru comiterea anumitor genuri de fapte prejudiciabile ce cad sub incidența legii penale.

Pe bună dreptate, aceste măsuri ar trebui să ușureze și să eficientizeze în mod deosebit activitatea serviciilor operative specializate în combaterea criminalității organizate și, totodată, să servească drept scut de protecție juridică a agentului infiltrat în organizațiile criminale pentru comiterea anumitor categorii de fapte prejudiciabile în cadrul misiunilor speciale.

Din acest punct de vedere, este plauzibil faptul că legiuitorul național a acceptat extinderea tehnicilor speciale împotriva criminalității, și anume cauzarea prejudiciului în cadrul misiunilor speciale, măsură care de altfel se regăsește și în legislațiile altor state precum Ucraina, Federația Rusă, R. Kazahstan, R. Belarus.

Este important să menționăm și faptul că la aplicarea legii nu trebuie să ghicim ce și-a dorit legiuitorul adoptând o lege sau alta, ci trebuie să ne conducem strict de litera legii, de ceea ce este scris, de limitele a ceea ce este permis sau este interzis, numai așa vom putea făuri un stat cu adevărat de drept.

Pornind de la această ipoteză, remarcăm faptul că textul legal al noilor tehnici speciale indicate mai sus nu corespunde întocmai cu ceea ce s-a dorit de fapt și nu poate servi drept scut de protecție al agentului infiltrat pentru cauzarea prejudiciului în cadrul misiunilor speciale.

Vorbim aici despre prevederile art.14 al Legii indicate, și anume despre „infracțiunea controlată”, în alin.(1) menționându-se: „Infracțiunea controlată reprezintă comiterea, de către persoana încadrată controlat în grupul sau organizația criminală, a unei fapte ce prezintă doar semne obiective ale unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, în mod controlat și dirijat de autoritatea prevăzută de alineatul (1) al articolului 6 al prezentei legi, în scopul curmării sau descoperirii infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave”.

Analizând textul legii, apar mai multe întrebări teoretice care subminează natura juridică a măsurii discutate.

În primul rând, nu este clar de ce legiuitorul a numit această măsură infracțiune, deoarece, după cum este bine știut, infracțiune poate fi doar o faptă interzisă și nu una permisă. Poate că ar fi cazul să discutăm aici despre anumite fapte care produc un anumit prejudiciu însă, în virtutea scopului urmărit, ele sunt permise și respectiv nu pot fi numite infracțiuni. Dacă privim lucrurile prin prisma faptului că legea penală interzice anumite fapte, numindu-le „infracțiuni”, iar legea privind combaterea criminalității organizate permite comiterea unora din

ele, atunci ar fi cazul să discutăm despre liberarea agentului de răspundere penală și nu despre excluderea răspunderii penale, fiindcă infracțiunea generează întotdeauna răspunderea penală, iar în prezența răspunderii penale este inacceptabil să discutăm despre excluderea ei [7, p. 49-54].

În acest context remarcăm faptul că legislația Federației Ruse anume prin prisma instituției liberării de răspundere penală a garantat protecție juridică agentului infiltrat în grupuri criminale pentru comiterea infracțiunilor în cadrul misiunilor speciale (alin.(4) al art.18 al Legii FR din 12 august 1995 cu privire la activitatea de investigații operative) [6].

Pe de altă parte, nu este clar ce fel de infracțiune este acea faptă care cumulează doar semne obiective ale unei infracțiuni, fiindcă orice infracțiune este caracterizată de un grup necesar de semne atât obiective, cât și subiective, iar lipsa cel puțin a unui semn, fie obiectiv sau subiectiv, echivalează cu inexistența infracțiunii. Din acest punct de vedere, nu este clar de ce este nevoie de autorizarea respectivei măsuri, adică comiterea faptei care conține doar semne obiective ale unei infracțiuni, deoarece astfel de fapte nu cad sub interdicția legii penale, prin urmare nu sunt interzise și respectiv nu necesită nici acordul vreunui organ pentru comiterea respectivei fapte. În același context, nu este clar cum va fi apreciată fapta comisă de către agentul infiltrat dacă va cumula nu doar semne obiective, ci și semne subiective ale unei infracțiuni, probabil „infracțiune necontrolată” pentru care urmează răspunderea penală.

Am încercat să găsim măcar un exemplu de infracțiune ce ar cumula doar semne obiective ale unei infracțiuni și care i-ar fi permis agentului infiltrat în structurile criminale să o comită. Recunoaștem că nu am reușit, cu excepția cazurilor în care agentul infiltrat nu ar avea vârsta respectivă de la care survine răspunderea penală, sau, poate în cazul în care, ar fi alienat mintal ori constrâns să comită anumite fapte prejudiciabile fiind lipsit de libertatea de voință, numai că astfel de fapte, potrivit legii penale, nu constituie infracțiuni și nu generează răspundere penală.

În același context ne punem întrebarea cum poate să existe infracțiune și încă controlată, care urmărește un anumit scop bine definit, fără să cumuleze semne subiective ale infracțiunii, dat fiind faptul că scopul în sine este un semn subiectiv al infracțiunii. Aceasta ar însemna să negăm prezența scopului infracțiunii controlate în timp ce aceasta este comisă conștient într-un anumit scop.

Vorbind despre infracțiune controlată, în redacția expusă mai sus, se creează impresia că infracțiunile pot fi clasificate în două categorii și anume: infracțiuni ce cumulează toate semnele obligatorii ale unei infracțiuni (subiective și obiective) și infracțiuni ce cumulează doar semnele obiective. Prin urmare, devine absolut incert pentru ce fel de fapte survine răspundere penală și cum pot fi delimitate circumstanțele care exclud răspunderea penală, adică exclud infracțiunea, de modalitățile de liberare sau înlăturare a răspunderii penale.

Continuând firul logic al celor expuse, trebuie să menționăm și faptul că prevederile art.15 al Legii discutate sunt în consonanță cu prevederile Codului penal al RM, deoarece chiar în art.1 al CP se menționează că prezentul cod este unica lege penală a Republicii Moldova care determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor, iar în art.14 este indicat minimul

necesar de semne, obiective și subiective, pentru recunoașterea lor drept infracțiuni. [1] Prin urmare este evident că doar legea penală poate să prevadă circumstanțele în prezența cărora faptele prejudiciabile comise nu constituie infracțiuni.

Concluzionând, menționăm că prevederile art.15 al Legii privind prevenirea și combaterea criminalității organizate sunt defectuoase și nu oferă protecție juridică agentului infiltrat în structurile criminale pentru comiterea faptelor prejudiciabile în cadrul misiunilor speciale.

Totodată, reiterăm faptul că un astfel de instrument juridic este absolut necesar în combaterea criminalității organizate și acesta trebuie să fie inclus în legea penală alături de legitima apărare, extrema necesitate, reținerea infractorului etc. așa precum a făcut-o legiuitorul Ucrainei [5], R. Kazahstan [4], R. Belarus [3].

În temeiul celor expuse, intervenim cu propunerea pe care de altfel am făcut-o și mai înainte cu alte ocazii [8, p. 73-75], de includere unui nou articol în Codul penal al R. Moldova cu următorul conținut:

„Articolul 42² Cauzarea prejudiciului în cadrul misiunii speciale:

1) Nu constituie infracțiune prejudicierea inevitabilă a valorilor ocrotite de prezenta Lege de către persoana infiltrată într-o formațiune criminală ce a acționat în limitele conspirativității în vederea realizării misiunii speciale a organului care exercită activitate specială de investigații urmărind scopul cercetării, descoperirii și curmării activității infracționale a respectivei formațiuni.

2) Prevederile alineatului unu al prezentului articol nu se aplică persoanelor care au comis fapte prejudiciabile îndreptate împotriva vieții și sănătății persoanei, producerea unei calamități ecologice precum și altor consecințe grave”.

Bibliografie:

1. Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al R. Moldova nr.128-129/1012 din 13.09.2002.
2. Legea Republicii Moldova nr.50 din 22.03.2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate.
3. Уголовный кодекс Республики Беларусь, N 275-3, 9 июля 1999 г. (по состоянию на 1.01.2007). <http://www.levonevsky.org/documentz/uk012007.htm>
4. Уголовный кодекс Республики Казахстан / предисл. И. И. Рогова, СПб., Юрид. центр Пресс, 2001.
5. Уголовный кодекс Украины, Принят Верховной Радой Украины 5 апреля 2001 года № 2341-III. <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243122>
6. Федеральный Закон РФ N 144-ФЗ, 12 августа 1995 года”Об оперативно-розыскной деятельности”.
7. Boris Glavan, „Infracțiunea temei al răspunderii penale și condiție principială a liberării de răspundere penală”, în *Revista națională de drept*, nr.12 Chișinău, 2010.
8. Boris Glavan, „Protecția juridică a agenților ce au încălcat prevederile legii penale în procesul realizării măsurilor speciale de investigații”, în *Materialele conferinței științifico-practice internaționale „Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și ai altor organe de drept”* din 26-27 octombrie 2010, Chișinău, 2010.